

Již nebudem víc orati,
ani budem žieti,
jedno vždycky den ode dne
spolu budem přieti.

45 Toť jest deváté.

Bópomozi, milá bratřie,
z té dobré múdrosti,
opustíce všecko dobré,
přídržme se zlosti.

50 Toť jest desáté.

Již sme všecko dokonali,
řečemež spolu: Amen;
srdce sú v nás zkameňala
jakžto pravý kámen,
kámen, amen.

55

2 *vámě* vámť je – 3 *aby táhli* abyste roztahovali – 5 *prvé*: tj. příkázání – 6 *spravovatí* napravovati, opravovati – 8 *písmo* zákon, příkázání – 9: za krámy řezníků – 13 *páliti* zapalovati, zakládati požáry – 21 *zabím* *occe* zabiji otce – 23 *přídí* řekne, domluví – 24 *za vrch* za hlavu, za vlasy; *zvikli* zacloumám – 31 *požádajme* požádejmež – 33 *kvaltem* mocí, násilím – 34 *leda* jen když, jen aby – 38 *poklínati* proklínati – 46: pomoz bůh, milí bratři! – 52 *řečemež* (asi m. *rcemež*) řekněme – 53 *sú* *zkameňala* zkameněla

PÍSEŇ DUCHOVNÍ

Vlastními nositeli tohoto básnického druhu, který se později těšil neutuchající oblibě a intenzívně se pěstoval až do nové doby, byli husité. To vyplývalo už ze samé povahy zápasu mezi stranou reformní a reakční, jakož i z podmínek, za nichž se duchovní poezie mohla účinněji rozvíjet. Reakční strana nepřála českému duchovnímu zpěvu jako nebezpečné novotě (svědčí o tom v r. 1408 omezení dovolených českých duchovních písní na čtyři staré, pocházející ještě z dřívějších staletí – Hospodine, pomiluj ny, Svatý Václave, Buoh všemohúci a Jezukriste, štědrý kněže); představovala proto živel statický, uchovávací hlavně výtěžky starší produkce. Naproti tomu husité již svou povahou opozice proti starým řádům byli živlem dynamickým, který se chápal všech prostředků, aby se uplatnil na ulici i v kostele. Proto byly i teoretické spory o českou duchovní píseň a vůbec o lidový zpěv důležitou formou ideového zápasu. Hlavní význam české duchovní písně byl v tom, že umožňovala lidu činně se účastnit bohoslužby, a tím rušila jeho dřívější pasivitu a zmenšovala vzdálenost mezi laikem a knězem. (Zápas o českou duchovní píseň odráží např. traktát *De cantu vulgari* – O zpívání lidu, v. zde na s. 220, a pojednání Václava z Krumlova *De signis hereticorum* – O znameních kacířů, viz zde v 2. sv. v oddíle *Literatura traktátová*.)

Povaha duchovní písně husitské byla určována propagačními účely a uplatňo-

val se v ní proto nejen živý zřetel náboženskodogmatický, ale i neméně živý aspekt sociální, a to v míře tím radikálnější, čím radikálnější byla skupina, v níž píseň vznikla. Přitom na rozkvět duchovní písně husitské působila i mocenská síla, zvláště pak ovládnutí většiny měst, v nichž se mohla duchovní píseň nejlépe rozvíjet. S lidovým zaměřením české duchovní písně byla v těsné souvislosti její forma. Původně převzala (podle vzorů středověké lyriky) umělou trojdílnou strofu s dvěma nápěvy, ale zřetel k lidovému zpěvu vedl k zjednodušení po té stránce, že bylo užíváno pro sloku jen jediného nápěvu (při slokách tříveršových, čtyřveršových i pětiveršových). Písně jsou dochovány mimo nepatrné výjimky bez jmen svých skladatelů.

O velkém bohatství husitské písně svědčí Jistebnický kancionál, nazvaný tak podle místa nálezu, městečka Jistebnice na Tábořsku. Tento vzácný pozůstatek husitských písňových sborníků (pochází asi z poloviny 15. století) představuje nejspíš pražskou liturgii strany Jana Želivského, stojící mezi tábořským typem a pražským typem Jakoubka ze Stříbra. Jiný, ale menší soubor husitských písní je zapsán v tzv. Roudnickém kodexu z třetí čtvrtiny 15. století. Přesto však máme dochovánu z bohaté písňové produkce jen nepatrnou část. Z některých písní známe jen začátky, citované pro označení nápěvu, podle něhož se měly zpívat jiné skladby v pozdějších kancionálech.

Z duchovních písní uvádíme několik typických ukázek. První z nich začíná slovy *V nádeji boží mistr Hus Jan*; je nejstarší známou písní o Husovi. Byla velmi oblíbená i v pozdější době, neboť byl podle ní udáván nápěv jiných písní po celou dobu předbělohorskou. Vznikla asi v Praze. Podobné oblíbenosti se těšila u tábořů píseň Jana Čapka o Desateru *Nuž, křesťané viery pravé*, která se brzy šířila z okolí pozdějšího Tábora i do jiných částí země (srov. její parodii na s. 295) a jejíž jednotlivé sloky se osamostatňovaly a zpívaly jako nové písně, zatlačující tak píseň základní.

Další písně souvisí s lidovými poutěmi „na hory“. Skladba proti nadutému kněžstvu *Slýchal-li kto od počátku* vznikla ještě před r. 1419, neboť v ní není dosud zmínky o horách, ale je v ní již vyjádřena nálada doby; píseň začínající slovy *Radujme se dočekavše* je však již přímou výzvou ke schůzím pod širým nebem, na nichž se již lid nespokojuje jen neřazeným přijímáním a kázáním, nýbrž očekává, že přijde na zem sám Kristus a bez užití násilí způsobí touženou všeobecnou nápravu. Tyto dvě písně asi měly společného autora. Jednoduchými prostředky dosahuje mohutného básnického účinku píseň *Hlásný, vuolaj bez přestání*, která rovněž naráží na poutě „na hory“, vyjadřující účinnou zkratku a lidu srozumitelnými obrazy napjaté očekávání brzkého příchodu dne, kdy „pravda bude vévoditi“.

Z jiných písní se značně rozšířila tábořská píseň o přijímání podobojí *Věrní křesťané, silně doufajte*. Stala se jednou z nejpamátelnějších písní 15. století, neboť byla okazalou demonstrací utrakvistického sebevědomí proti všem reakčním silám. R. 1465 po úporné disputaci mezi Rokycanou a Hilariem Litoměřickým byl proti ní z katolické strany napsán celý latinský traktát jako proti písni kacířské a po tomto traktátu byla rozšířena o další sloky. Jiná píseň o přijímání pod obojí způsobou začíná slovy *Kristovoť jest ustavenie*; je to písňové zpracování veršovaného traktátu *Otázka* nyní taková běží. Písně o přijímání podobojí nepochybně souvisely s rostoucím zájmem širokých vrstev o problémy dříve řešené pouze učeným duchovenstvem. Jsou dokladem nového vztahu k duchovní tvorbě, která nemá být pouze modlitbou, nýbrž i prostředkem poučení o teoretických otázkách důležitých pro soudobého člověka. Písňovou formou byl také hájen i propagován příznačný názor radikálních husitských skupin, že se má oltářní svátost podávat i malým

dětem. Táborská píseň *Chvalmež boha vždy dobrého* stojí na pomezí písní o svátosti oltářní a o přijímání dítek a je příznačná i tím, že polemizuje proti odpůrcům této novoty.

Jako příklad starého obřadního hymnu, přeloženého tehdy do češtiny a uvedeného tak v národním jazyce do bohoslužby, uvádíme píseň Tomáše Akvinského *Zpievaj jazyk (Pange lingua)*.

V NÁDĚJI BOŽÍ MISTR HUS JAN

V náději boží mistr Hus Jan
České zemi svatým vydán,
jenž jest upálen
pro pravdu boží
5 v Konstanci
od roty biskupské
léta božieho
tisíciého
čtyrstého
10 patnáctého.

Ten jest kázal svaté čtenie,
to dobře Česká země vie;
ale rota kněžská,
kanovnická a mnišská
15 vydali
svědectvie křivé
do Konstancie
na mistra Jana
ze zlosti
20 bez milosti.

Mistr Hus živ byl v spravedlnosti,
hyzdil hříechy, chválil cnosti,
učil přikázání,
prorokování
25 božiemu,
svůj život za to dal,
do nebes se dostal
v náději boží
se všemi
30 zvolenými.

Chceme-li my hriešni tam býti,
mosíme pro pravdu trpěti,
pravdu velebiti,
křivdu tupiti,
35 živu býti
v boze bez pokrytstvie.
Neb pán buoh srdce vie
všech zlých i dobrých
jakžto böh
40 ot věčnosti.

Pane bože, náš stvořiteli,
daj nám mieti dobrú vuoli,
abychom plnili
tvé přikázanie
45 a čtenie
v lásce a v milosti,
sebe posilujíc
tvým tělem svatým
a tvú krví
50 do skončenie.

2: dán České zemi za svatého – 5 v *Konstanci* v Kostnici – 11 *svaté čtenie* evangelium – 22 *hyzdil káral* – 30 *zvolenými vyvolenými* (k spasení) – 36 v *boze s bohem*, podle přikázání božích – 37 *vie zná* – 50 *do skončenie* do skonání, do smrti

NUŽ, KŘEŠŤANÉ VIERY PRAVÉ

Tato piesen zní vo desateru přikázání božiem a skládal ji kněz Čapek.

Nuž, křesťané viery pravé,
pilnost již přiložme,
ač jsme dřieve nic nedbali,
ale již se snažme
5 boha báti!

Plnimež jeho přikázanie,
jemu se naučiece,
velikét jest pohaněnie,
ktož uměti nechce
10 boha znáti.

- 15 Dietkyť se v tom neopozdie,
byť ho neuměly,
jednak uslyšíš zpíevanie
po ulicech všady
od maličkých.
- 20 Pán böh, aby lid svůj spasil
zákona obého,
přikázanie své ohlásil
skrže sluhu svého
Mojžieše.
- 25 Na dvú dckú kamennú popsal
tu sám svými prsty
a řka: „Jáf jsem böh a tvój pán
vždycky ot věčnosti
i všie říše!“
- 30 Taktot jest popsal Mojžieš
v knihách menovaných
Exodus a řka: „Nebudeš
mieti bohöv jiných.“
Toť jest prvé.
- 35 „Nevezmeš jména božieho
nadarmo nikoli,“
aby oklamal bližnieho,
tohoť buoh nevelí.
Toť jest druhé.
- 40 Šest dní abychom dělali,
pán böh jest ustavil,
protož každý „pomni,
aby den sváteční světil.“
Toť jest třetie.
- 45 „Cti otce svého, matku svú,“
a také „nezabieš,
nesesmilníš, nepokradeš“
pro otplatu věčnú.
Již jich máš sedm.

„Nepromluviš proti svému
bližnímu křivého
svědectví.“ Počti v hromadu,
počna od prvního,
50 toť jest osmé.

Pro otce milostivého
a pro pomstu jeho
„nepožádáš domu bližního
ani ženy jeho.“
55 Toť deváté.

Království božieho dočkáš
a oslavy jeho,
dobře živ jsa „nepožádáš
nic bližního svého.“
60 Toť desáté.

Pane bože, daj svobodu
všem, ktož tě milují,
ať vyznávají tvú pravdu
všudy, kdež jsú koli
65 po křesťanství.

Požádajme všickni toho,
byť nám byl oznámen
bóh otec, syn i duch svatý,
řkúc vespolek: Amen,
70 amen, amen!

2: vynasnažme se, přičiňme se – 8 *pohanění* hanba – 11 *se neopozdíe* nezůstanou pozadu – 13 *jednak* stále – 17 *zákona obého*: Starého i Nového zákona, tj. před příchodem Kristovým i po něm – 21 *na dvě dckú* (duál) na dvou deskách – 25 *i všie říše* i všeho světa – 27-28 *menovaných Exodus* zvaných Exodus (2. kn. Mojžíšova); tam desatero přikázání v kap. 20,3-17 – 33 *aby oklamal* abys oklamal – 37 *jest ustavil* ustanovil – 48 *počti* spočítej – 52 *pro pomstu* pro trest, pro odplatu – 65 *po křesťanství* v křesťanském světě – 67: aby nám byl zjeven, abychom poznali

SLÝCHAL-LI KTO OD POČÁTKA

Slýchal-li kto od počátka
tvoru světa, by pohádka
pravdu kdy přemohla?

5 Pověz to, věrný křesťane,
žide, nekřstěnce, pohane,
jest-li co nad boha?

Křesťan to věru postihne,
že jest pán buoh mimo jiné
radost nevýmluvná.

*

10 Žid, pohan nebo nekřstěný
svým rozumem to rozcení,
že buoh jest nejlepší.

15 Jenž byl, jest, bude na věky,
dobře stvořil věci všechny,
chval jej vše stvoření!

Tak věrie věrní křesťané,
židé znají i pohané,
že nic nad buoh nenie.

*

20 Poniž nenie nic lepšího
ani tak dokonalého,
než to, jenž buoh slóve,

pročíž křesťanstvo kazíte
vy, jenž se mistřie činíte,
falešným učením?

25 Proto-li ste se učili,
byste tudy sbožie došli
chytrým pochlebenstvím?

*

30 Hedvábně se odieváte,
pravdu boží v posměch máte,
rozkoš zde plodíte.

Ach, přehořké oslepenie,
prokleté vaše umění,
jímž lidi svodíte!

35 Byste se proto učili,
aby pravdu rozmnožili
otce nebeského!

*

Tehdy by pýchy nechali,
ani co jiného dbali,
krom boha samého.

40 Než onen se jedno učil,
kterak by kostel vykupčil
neb dobyl obrokuov.

45 Druhý stojí o chytrosti,
jenž slovú svěcské múdrosti,
žádaje úrokuov.

*

Ti všichni chválé papeže,
neb s ním každý sbožie střeže
svatokupeckého.

50 Od kohož se nám naučiti
přikázanie naplniti,
od boha vydané?

Od papeže či od mistrów,
kněží, mnichów, kanovníkóv,
té rady falešné?

*

55 Poniž se protivie tomu
bohu nesmierně dobrému,
chtiec nadeň smysliti,

60   ač vyznávají z nich mnozí,
              že zákon píti krev boží
              všem, i tělo jiesti,

              ale nenie prikázáno
              od papeže, ni vydáno,
              tak s Kristem stoli.

*

65   Ať dábelské oslepenie,
              zlého kněžstva zavedenie
              hledmež, milá obci,

              žeť viac hledie k nadutému
              člověku tak smrtnému
              než k Ježíšovi.

70   Když tak mohú múdří býti,
              bylo jim bohu raditi,
              ať by zjednal takto:

*

75   By chudí nikdá nejedli,
              ni pijíc nazi chodili,
              den s noci nespiece,

              než na pány vždy dělali,
              bez přestání jim dávali,
              dosti by neměli.

80   Ještěť by se potiežíce,
              s kněžími radu vezmúce,
              kázali přidati.

*

              Nemohú-liť více vzieti,
              osla z těla učiniece
              člověka chudého,

85   dadieľ jej v ťažké roboty,
          jenž nikdy nejsú z boha ti
          ni z koho dobrého.

          Takt jest úzkost nebožátkóm
          po všech zemiech, zvláště Čechóm,
90   pro kněžstvo naduté.

*

          Nedadieľ čtenie kázati,
          sprostným čísti ni zpievati,
          žel se toho, bože!

          O bohuť nic nechce řeci
95   kněz, pro sbožie chceť se vztéci.
          Ó kněžstvo jidášné,

          to-lis sobě oblíbilo,
          by penieze v měšec hnalo
          věčného zatracenie?

*

100   Ó pro božie umučenie,
          všechno křesťanské sebranie,
          hřiechów želejice,

          křikněmž k bohu tak vesele,
          ať naučí křesťanské krále
105   věrně svůj život vésti,

          ať by, v bohu panujice,
          zevnie hřešňiky tupiece,
          mohli s bohem býti.

Amen.

2 *tvoru* stvoření; *pohádka* smyšlenka, nepravda – 4 *věrný* věřící – 5 *nekřtěně* nepokřtěný – 9 *nevýmluvná* nevýslovná – 11 *rozcení* ocení, rozpozná – 15 *vše* stvoření všechno tvorstvo – 19 *poniž* neboť – 22 *pročiz* (z *proč již*) proč – 23: vy, kdo ze sebe děláte universitní mistry – 26: abyste tak dosáhli majetku, bohatství – 28 *hedvábně* do hedvábí – 30 *rozkoš* přepych, rozmařilost; *plodíte* provozujete, pěstujete – 33 *svodíte* svádíte – 34 *byste* kéž byste – 35 *aby* abyste – 37 *by* byste – 40 *jedno* jen, pouze – 41: jak by svatokupectvím získal kostel – 42 *obrokuov* důchodů – 43 *stojí* usiluje –

44 *světské* světské (nikoli duchovní) – 45 *úrokuov* ročních platů – 47 *střeže* střeží – 57 *nadeň smysliti* vyniknout nad něj rozumem – 62 *vydáno* vyhlášeno – 63 *stolí* stolují – 65 *zavedenie* podvod – 67-68: že více dbají o nadutého člověka (tj. o papeže) – 72 *ať by zjednal* aby zařídil – 73 *by* kdyby – 75 *den s nocí* ve dne ani v noci – 79 *se potiežice* když by se vyptali – 85 *dadieľ* dají, uvrhnou – 91 *nedadieľ* nedají, nedovolí; *čtenie* evangelium, Písmo svaté – 92 *sprostným* prostým, chudým – 93 *žel se toho* slituj se nad tím – 95 *chcel se vzteci* vztekl by se, pomínil by se smysly – 96 *jidášné* jidášské – 101 *křesťanské sebranie* sbor všeho křesťanstva, křesťanstvo – 105 *věrně* podle víry (křesťanské) – 107 *zevnie* zjevné, veřejné; *tupiece* kárajíce

RADUJME SE DOČEKAVŠE

Radujme se dočekavše,
zákon boží již poznavše,
bohu na čest se sebravše

5 k hodóm beránka slavného,
ot hříechóv všech nevinného,
za nás obětovaného.

Blaze, ktož budú zvedeni,
k oběti té přiblížení,
od hříechóv jsúc odtrženi,

10 poslúchajíc boha na tom,
což jest mluvil k svým prorokóm
i také k svým apoštolóm.

15 Neb jest buoh k proroku mluvil,
Ezechielovi zjevil,
že jest tu obět učinil

řka: Sberťe se i přiblížte se
a všudy se svolávajte
a obět mi obětujte,

20 kterúž já vám obětují,
obět velikú na hory,
nedbajtež na zlých úkory.

Tělo obětujíc jezte
a krev spolu všickni píte,
dokud se nenasytíte!

- 25 Také Izaiáš praví,
že všem lidem buoh učiní,
na hoře hody připraví.
- To opět die Ezechiel,
jenž jest zjevení božie měl,
30 o zlých pastýřích pověděl,
že jim bůh káže přestati
a ovcem jich panovati
a jimi se nekrmiti,
- nebo je chce vysvoboditi
35 a z hrdla jich vytrhnúti
a sám je na horách pásti,
což zahynulo, shledati,
a což zašlo, to navésti,
a což zlámáno, ztvrditi.
- 40 Jakož prorok opět praví,
Izaiáš to tak svědčí,
že pójdu k té hoře mnozí
řkúc: Vstupme na horu boží,
ať nás tam svým cestám učí!
45 Toť nám svědčie ti proroci.
Toho nám příklad ukázán,
že jest na hoře zákon dán
a od Krista nový učen.
- Lid chleby na hoře krmen,
50 když jest byl k tomu způsoben,
od Krista na púšť veden.
Protož se zlí neprotivte,
ale na hory vyjděte,
tu se pravdě naučíte.
- 55 Nebť jest Kristus tak prikázal,
když na hoře prorokoval,
o zboření chrámu kázal

řka: Ktož budete v křesťanství,
60 utiekajte k horám rychle
pro zámutki velmi truchlé!

Smiluj se nad námi, pane,
neb tebe smutni čekáme,
budiž naše v jitře rámě!

65 Neb náš život velmi raněn,
od dobrého jest obnažen,
račiž nás spasiti! Amen.

3 se sebravše shromáždívše se – 4: k hodům velikonočního beránka (symbol Krista) – 7 zvedení (m. vzvedení) připraveni – 14 Ezechielovi: narážka na biblické Ezechielovo proroctví (Ezech. 39, 17) – 21 úkory příkoří, křivdy – 25 Izaiáš praví: srov. Iz. 25,6 – 28 opět die Ezechiel: srov. Ezech. 34,1n. – 35 z hrdla jich z moci jich (pastýřů) – 38 navésti uvéstí do původního stavu, obnoviti – 39 ztvrditi utvrditi, upevniti – 41 Izaiáš to tak svědčí: srov. Iz. 2,3 – 47: na hoře Sinaj dostal podle bible Mojžíš od boha desatero přikázání – 48: vztahuje se na kázání na hoře (srov. Mat. 5) – 49: narážka na biblický zázrak o rozmnožení chlebů a nasycení zástupů (srov. Mat. 15,29-38) – 50 způsoben připraven – 56-60: srov. Mat. 24,1-16 – 58 v křesťanství v křesťanském světě – 60 pro zámutki pro zármutky, utrpení – 63: buď nám pro budoucnost oporou – 65: je zbaven dobrého

HLÁSNÝ, VUOLAJ BEZ PŘESTÁNÍ

Hlásný, vuolaj bez přestání,
jenž pravdy máš seznání,
opatruj, ať vždy není
hradu vztečení.

5 Nepřátel máš příliš dosti,
túlajíc v své zlosti,
zda by mohli dojíti,
hradu moc míti.

10 Hlásný, vuolaj velmi pilně
a nebudeš omylně
zklamán předivně.

Veźmi vína, vuody, chleba,
anebť přide ta hodina,
žeť bude třeba.

*

15 Milý hlásný, nespíž nyní,
patriž hvězd svých ztracení,
denice již vychodí,
měsíc zachodí.

20 Běží čas, v němž velmi stydne
a snad brzy přimrzne,
rúče vezmi oděv svuoj,
oděj se a stuoj.

*

25 Vzhlédni vzhuoru, také doluov,
opatriž mnoho sokuov,
ano súdí i múti
beze všech rokóv.

30 Zvěstujž den příští pána svého
a velikú moc jeho,
jenž vskóře sejde doluov,
přikážeť domuov.

*

Slunce z huory vychodí,
spánlivým hlásným škodí,
že jsú časem nevolali,
pána hněvali.

35 Veliký pán hradu toho
otíže hlásného,
dobře-li jest ostříhal
hradu jeho.

*

40 K horám pójdú a plačice,
přikrytí žádajíce,
by nebylo vidění
hrozného súžení.

Pravda bude vévoditi,
křivda věčně tupiti.

45 Člověče, hlediž na to,
beř na pamět to!

*

Moji hlásní
hlad, zimu trpí,
i vězením je tupí,
50 jako by neslýchali:

Námenšimu co ste zděli,
všecko ste mně učinili;
ach, konečný již ten hlas:
Amen, neznám vás.

*

55 Spánlivým ukáže místo tmavé,
v kterémž jsou nedostatkové,
pláč i zubóm škřípění
bez polehčení.

60 Do zahrady přerozkošné
káže bdícím vstúpiti,
aby s pánem bydlili,
radost vždy měli.

*

Protož bděte vždy a volajte:
Brzkát přide hodina,
65 že by rád, by nebyla
vina zjevena.

Všeckoť tu bude popsáno,
ani co obmeškáno,
co se tajně činilo
70 anebo myslilo. Amen.

2: který znáš pravdu – 3-4: dběj, aby nikdy nedošlo k dobytí hradu – 6: kteří se ve své zlobě potloukají (okolo hradu) – 7 *dojiti* dosáhnouti toho – 8 *moc míti* zmocniti se – 16 *ztracení* zhasnutí – 19 *stydne* stává se chladno – 21 *rúče* rychle, spěšně, hbitě – 24 *opatřiž* pohlédni, podívej se – 25 *ano* kterak, jak; *múti* trápí, působí útrapy

- 26: beze všeho soudního jednání - 27 *příští* příchodu - 29 *vsťóře* záhy, co nevidět; *doluov* dolů - 30: poručí ti jít domů - 32 *spánlivým* ospalým, nebdělým - 33 *časem* v pravý čas - 36 *otíže* otáže se - 40: žádajíce, aby je přikryly (tj. hory), srov. Luk. 23,30 - 41-42: aby nebylo vidět hrozné soužení - 51: nejmenšímu co jste učinili (podle Mat. 25, 40n.) - 53 *konečný* poslední, na posledním soudu - 65: že by byl člověk rád, aby nebyla - 68 *obmeškáno* vynescháno

VĚRNÍ KŘESŤANÉ, SILNĚ DOUFAJTE

Věrní křesťané, silně doufajte,
o Kristově večeri nepochybujte,
ani přivolujte
lidem od ďábla svedeným
5 a kacieřóm úhlavným,
jenž pokútně mluvie

a řkúc, byť to byl blud a omylnost,
tělo pána Ježíše, v němž jest všecka cnost,
posvátně přijímati.
10 Ó prokletá slepoto,
mieti v uohyzdnosti to,
což Kristus ustavil!

Na poslední večeri,
sedě s bratří svými,
15 dal jim své tělo jiesti
a z kalicha krev píti:
Čiňte pamatovánie
o mém umučení
do mého přístie!

*

20 Toho máš duvod ze čtenie stalý,
že čtyřie evangelisti na tom se sjednali,
pevně potvrdili:
Matúš, Marek, Jan, Lukáš,
čtyři pevné svědky máš,
25 proč je zamietáš?

Snad pro omylnost papežských nálezkuov,
těch kněží povýšených, falešných prorokuov,
biskupuov, kardináluov?

30 Nedajte se svoditi,
kto chtie práve věřiti
svatému čtení!

Lépeť jest poslúchati
stvořitele svého
nežli stvořenie jeho,
35 člověka smrtedlného,
jakož svatý Pavel die
v knihách k uobci korintcké
i ke všem věrným.

3 ani přivolujte ani nedávejte za pravdu, nepovažujte za pravdivé, co říkají – 5
úhlavným zatvrzelým – 6 pokútně skrytě, tajně (zde míněno oficiální učení) – 7 byt
to byl že je to; omylnost omyl, klam – 11 mieti v uohyzdnosti považovati za špatné,
oškliviti si – 12 ustavil ustanovil – 17 pamatování památku, upomínku – 19 do přístie
do příchodu – 20 duvod důkaz; stalý vyvozený – 21 se sjednali sjednotili se – 26 ná-
lezkuov výmyslů, smyšlenek (Písmem nepodložených) – 29 svoditi sváděti – 30 práve
správně – 31 svatému čtení evangeliu, Písmu – 35 člověka smrtedlného: tj. papeže –
37: spr. Skutk. 5,29 (nikoli v listu Korintským)

KRISTOVOŤ JEST USTAVENIE

Kristovoť jest ustavenie
všem věrným v ohlášení,
svatý Matěj jest svědek,
že Kristus u Veliký čtvrtek,
5 vzem chléb žehnal, potom lámal
i svým učedníkóm dával

a řekl: Vezměte a jezte,
toť jest tělo mé zajisté.
Potom také kalich jest vzal
10 a bohu otci jest chválu vzdal.
Řekl jest: Píte všichni z něho,
toť krev zákona nového.

Svatý Pavel také píše
řka: Jáť jsem vzal ot Ježíše
15 to, cožť jsem Korintóm vydal,
pána Krista sem v tom následoval,
že Ježíš před umučením
v tu noc a před svým zrazením

20   vzem chléb žehnal, potom lámal
a svým učedníkóm dával
a řekl: Vezměte a jezte,
neb jestiř to tělo mé zajisté.
Potom také kalich jest vzal,
kdyřto jest byl odvečeřal.

25   Protoř kolikrát kolivěk
jéte chléb neb kalich piete,
smrt Kristovu vyznáváte,
doniř nepřiřde. A to vařte,
žeř má státi a trvati
30   až právě do dne súdného.

Ač kolivěk Kristus celý
jestiř pod způsobem obým,
vřak ne darmo dáván bývá
lidem pod způsobama oběma,
35   ale jestiř to podobné,
lidu velmi úžitečné,

zvlářtě tělo bořie jiesti
a krev jeho zvlářtě píti.
Těla zvlářtě přiřmanie
40   jest tělu našemu na spasenie
a krve jeho svaté pitie
naří duři na obmytie.

Protoř, najmilejší bratřie,
bořie ustavenie plňme,
45   pánu se v tom neprotívme,
ale téř i my sami čiňme,
coř jest Kristus nám učinil
a nám na přiřklad ostavil.

A kdyř to budem činiti
50   a zákon jeho plniti
a hřiechów se varovati,
budem s ním na věky kralovati.
Smiluj se nad námi, pane,
ať již zlost v lidech přestane.

1 *ustavenie* rozhodnutí, ustanovení – 2: na vědomí dané všem věřícím – 3 *Matěj*: evangelista Matouš (Mat. 26,26n.) – 4 *Veliký čtvrtek* Zelený čtvrtek (velikonoční) – 5 *vzem vzav* – 12 *zákona nového* nové úmluvy (mezi bohem a lidstvem) – 15 *Korintóm* Korintským (srov. 1 Kor. 11,23n.); *jsem vydal* odevzdal, oznámil jsem – 24 *jest byl* odvečeřal dovečeřel, skončil večeři – 28 *doniž nepříjde* dokud nepříjde (tj. Kristus znovu na svět) – 32 *obým* obojím – 35 *podobné* vhodné, správné – 54 *zlost* zlo, zloba

CHVALMEŽ BOHA VŽDY DOBRÉHO

Tato piesen znie, kterak milý pán böh nás svými dary divně daruje
a k své svaté večeři zóve.

Chvalmež boha vždy dobrého,
všem hříšným milostivého,
otce nebeského.

5 Chvalmež také syna jeho,
na věky požehnaného,
i ducha svatého,

jenž tak z své milosti božie
rozdává z nebes své sbožie
každému věrnému.

*

10 Buď to starý nebo mladý,
otvieráť ihned poklady
i rozdá každému.

15 Nic sám sobě neosobí,
všef vóbec s námi rozdělí,
najviece pokornému.

Ó přelišná tvá milosti,
dobrý bože, neměls dosti,
i cos nám učinil!

*

20 Maje syna jediného,
toho převelmi milého
a v božství rovného,

dals nám jeho na tom světě,
krev, tělo v dvojí podstatě
k životu věčnému,

25 abychom ho požívali,
jedúc, pijíc děkovali
pánu nebeskému.

*

30 Skrze jeho svaté tělo
i krev, ješto tekla z něho,
připrav nás k dobrému.

Starší, počnětež zpievati,
ať se vás neutekú děti
pospiechajíc k bohu.

35 Chtiece s bohem hodovati,
musíť dietky dokonati
večeři duostojnú.

*

Křikněmž všichni vóbec spolu,
nebť nás zuove k svému stolu,
ode všech chce tomu.

40 Radujme se, nebožátka,
vy vseckna malá robátka,
na hody jsúc zváni:

45 ať vám dá své tělo za to,
jenž jest dražše nežli zlato,
s pokorú maličkým.

*

Ej milý tatičku z nebe,
my hřešní prosíme tebe,
smiluj se nad námi!

50 My, malitká tvá čeládka,
jimžs ty otec od počátka,
pokrmu žádáme:

Daj chléb, pokrm těla svého,
daj krev z kalicha svatého,
ať tě tak poznáme.

*

55 Nehoršiž se na tom, kněže,
jedniem slovem zavázal jest
Kristus vóbec všeckny

60 a řka: V život nevendete,
jedno jiesti mě budete
a krev píti všichni.

I co nám již odpoviete,
proč nám spasenie bráníte,
ani sme nevinni?

*

65 Myť nedbáme na obyčej
kterak koli zastaralý,
kterýžť pravdu tupí.

Již obyčej pravdě postup,
praví cierkve veliký slúp,
Cyprián ten svatý.

70 Však z úst malých nemluvňátek
i jiných malých děťátek
dějeť se bohu čest.

*

75 Toť praví David, prorok ten,
kterýž nebrání všem dětem
k Ježíšovi jíti,

těla jeho požívati,
krve svaté také píti
s stolu posvátného.

80 Dietek jest královstvie božie,
kterým cirkve svaté sbožie
nemá přeno býti:

*

Toť jest tělo božie a křest,
ta dvoje obecná svátost
má všem dána býti.

85 Té kdež mohú tak dojíti,
taktěž staří, jakžto děti,
majít obě bráti.

90 Nechcete-li aspoň staří,
leknúce se božie tváři,
maličkým odpustel

*

Učte, vedte i rozkažte
i sami se na to snažte,
k Kristu se přikažte.

95 Prosmež všichni hospodina,
ať jeho věrná rodina
viec nezajde v plamen,

ale tělo svého syna,
ať dá krev věčného vína.
Řcemež všichni: Amen!

Nadpis: *divně daruje* podivuhodně obdarovává – 8 *sbožie* majetek, bohatství – 13 *sobě neosobí* nepřivlastní si, neponechá si – 14 *vóbec* bez rozdílu – 31 *starší* dospělí – 32 *ať se vás neutekú* ať od vás neutečou – 39: přeje si toho ode všech – 49: my, tvá drobotina, tvé děti – 58-60: srov. Mat. 26,28n. – 58 *v život nevendete* nevejdete do života (tj. věčného) – 59 *jedno* jen jestliže – 62 *spasenie bráníte* překážíte v spasení – 63: jsme-li nevinní – 67 *postup* ustup – 69 *Cyprián*: africký církevní učitel a mučedník z 3. stol. – 70-72: srov. Ž. 8,3 – 72: vzdává se bohu pocta – 81 *přeno býti* být upíráno – 83 *obecná svátost*: tábori uznávali za všeobecně nutné a platné svátosti jen křest a přijímání – 93: zavažte se poslušností Kristovi

ZPIEVAJ JAZYK

Zpievaj jazyk oslavného
tajnosť tela božieho
i krve pána predraheho,
kterúž za svet vylil jest,
5 pro človeka hrešičieho
velmi ponížil se jest.

Nám narozen, nám jest i dán
z neporušené panny
a na svete zde obcoval,
10 rozsievaje slovo své,
v prodlení svého bydlenie
vzalť jest divné skonanie.

Na poslední svú večeri
sedě s svými bratřimi,
15 zachovávaje u plně
zákon starého věku,
pokrm dvanáctému hluku
dal se jest sám svú rukú.

Syn boží nám svaté tělo
20 slovem z chleba učinil
i také z vína svú krev dal;
nedostačí-liť smysl náš
k vyznání srdce čistého,
stačíť úmysl věrného.

Protož té drahé svátosti
25 klanějme se poctivě
a zákon starého věku
stup novému člověku,
viera nás čiň dostatečna,
30 což smyslové nestihnú.

Otcí bohu, jeho synu
chvála, jasné zpíevanie,
spasenie jest i moc jeho
i také požehnanie;

35 milému svatému duchu
rovné buď pochválenie.
Amen.

1 *oslavného* slavného, oslaveného (gloriosi) – 2 *tajnosť* tajemství – 11-12: svůj pobyt na zemi uzavřel podivuhodným koncem (sui moras incolatus miro clausit ordine) – 16: Starý zákon – 17 *pokrm* za pokrm; *dvanáctému hluku* zástupu dvanácti apoštolů (turbae duodena) – 24 *věrného* věřícího (sola fides sufficit) – 26 *poctivě* uctivě – 28 *stup* (m. *sstup*) ustup (cedat) – 29-30: víra nechť nám dodává sil tam, kde smysly nepostačují (praestet fides supplementum sensuum defectui) – 32 *jasné zpievanie* chvalozpěv (iubilatio)

PÍSEŇ VÁLEČNÁ

Odhodlání k boji obsahuje již píseň proti arcibiskupu Zbyňkovi *Slyšte, rytieři boží*. Výzva k „rytířům božím“, aby se připravili k boji, rozumí se sice zatím ve smyslu duchovním, proti Antikristovi a jeho stoupcům, ale stačilo, aby přišel zápalnější podnět, a z rytířů duchovních se stali skuteční vojáci. Narážky v přímém oslovení arcibiskupa Zbyňka kladou píseň do let 1410-1411, již po spálení Viklefových knih (16. července 1410), a přiřazují ji k satirickým písním proti tomuto činu. Zdá se však, že ztratila svou aktualitu brzkou Zbyňkovou smrtí (1411) a záhy zapadla.

Z Nového Města patrně vyšla výzva k boji Starému Městu pražskému *Povstaň, povstaň, Veliké Město pražské*. Vznikla snad před polovinou května 1420, v době, kdy ještě Staré Město bylo ochotno jednat s králem Zikmundem. Novoměstští, odhodlání již napřed k odporu, obraceli se patrně touto písní v kritické chvíli k Starému Městu (zvanému tehdy též Veliké Město pražské), o něž v nastávajícím konfliktu se Zikmundem nejvíce šlo.

Nejslavnější a obecně nejznámější válečná píseň husitská, která se stala v pozdějších stoletích symbolem celého revolučního vzepětí, je tábořská píseň *Ktož jsú boží bojovníci*, zvaná též válečnou písní Žižkovou. Tento název však neznáčí, že by Žižka sám byl jejím autorem, nýbrž že vystihuje ducha Žižkova i jeho vojska; tak ji pojímala i stará utrakvistická tradice. Původcem skladby nebyl ani Bohuslav z Čechtice, jemuž byla připisována podle nejasné poznámky v tzv. Jenském kodexu; i domnění, že by autorství nejlépe příslušelo známému skladateli tábořských písní Janu Čapkoví, je pouhým dohadem. Trojdílná sloka této písně se časem zjednodušila, a to tak, že byla přeměněna na tři pětiveršové sloky s jednotným nápěvem původního versu (ke čtyřem veršům původní repetice byl proto přidán pátý verš).

Píseň *Ktož jsú boží bojovníci* se zpívala patrně těsně před bitvou; poukazuje k tomu její obsah (souhrn pokynů, jak si v boji počínat; proto bývá také charakterizována jako vojenský řád v malém). Naproti tomu píseň *Dietky, v hromadu se senděme* byla složena k uvítání vítězů. Zmínka o dětech a snad i oslovení „bratří“ je charakteristický znak původu tábořského.

SLYŠTE, RYTIEŘI BOŽÍ

Slyšte, rytieři boží,
připravte se již k boji,